

scandalum cuiquam generare, aut reddere securum quemquam plus quam oportet, aut certe in quo non oportet. Quod a vobis recesserunt fratres vestri, nec nostro, nec nostrorum factum est, me sciente, consilio vel hortatu. Credimus autem ex Deo fuisse, quod nec tantis potuit dissolvi conatibus. Credimus hoc idem et ipsos sentire fratres, qui nostrum tantopere de se ipsis consilium flagitant, credo remordente eos conscientia quod retro abierint. Alioquin beati sunt secundum Apostolum, si se non iudicant in eo quod probant (*Rom. xiv, 22*). Cæterum quid faciam, ut interrogatus nec silendo, nec respondendo molestus sim cuiquam? Ita fortassis expediar, si misero eos qui me interrogant, ad doctiorem, et cujus reverentior sanctiorque auctoritas sit. Sanctus papa Gregorius in libro Pastoralis: « Quisquis bonum majus subire, » inquit, « proposuit, bonum minus, quod potuit, sibi illicitum fecit. » Ad quod probandum subjicit testimonium de Evangelio, dicens: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno cælorum (Luc. ix, 62)*, et infert: Qui igitur fortiori studio intenderat, retro respicere convincitur, si relictis bonis amplioribus ad minima retorquetur (*parte III, cap. 28*). » Item ipse in Homilia tertia super Ezechielem: « Sunt nonnulli, qui bona quidem quæ noverunt, operantur, atque hæc operantes meliora deliberant; sed retractantes, meliora quæ deliberaverant, immutant. Et quidem bona agunt quæ cæperant, sed a melioribus quæ deliberaverant, succumbunt. Hi nimirum ante humana judicia stare videntur in opere; sed ante omnipotentis Dei oculos occiderunt in deliberatione. »

2. En speculum. In hoc non vultum nativitatis, **100** sed factum reversionis suæ considerent: hic se discutiant, hic se dijudicent, cogitationibus suis accusantibus sive defendentibus, et quidem apud spiritualem qui omnia dijudicat, et ipse a nemine iudicatur. Quidnam vero majus aut minus, superius aut inferius, arctius sive remissius sit, quod videlicet reliquerunt, an ad quod redierunt; ego quidem haud temere definierim, ipsi viderint. Et hoc illis Gregorius. Tibi vero, pater reverende, tam tuta certitudine, quam nuda veritate ego dixerim, omnino non expedire spiritum velle extinguere. *Noli,*

pum in sui propositi patronum implorant. Eo itaque duce anno ab Incarnatione Domini 1132, pridie Nonas Octobris, reclamante abbate egressi sunt ex ipso monasterio sacerdotes duodecim cum uno levita, Richardus scilicet Prior; alter Richardus sacrista, aliique in prædicta Historia recensiti, de rebus monasterii præter habitum nihil asportantes. Qua desertione turbatus abbas Gaufridus apud regem, vicinosque episcopos et abbates, præcipue vero apud sanctum Bernardum, de communi violatæ religionis injuria litteris expostulat: Turstinus vero pontifex apologeticam ad Willelmum metropolitam Cantuariensem epistolam scribit (exstat hic supra, pag. 795); imo ipse Bernardus ad prædictum Turstinum, tum ad tredecim illos monachos congratulatoriam, ad Gaufridum autem abbatem excusatoriam transmittit (Epist. 94, 96 et 313). Interea

inquit, prohibere eum qui potest bene facere; sed, si vales, et ipse bene fac (*Prov. III, 27*). Gloriari autem magis oportet in profectibus filiorum, quoniam filius sapiens gloria est patris (*Prov. x, 1*). De cætero nemo mihi molestus sit, quod justitiam Dei non abscondi in corde meo: nisi quod minus fortasse, ob vitandum scandalum, quam debui, dixi.

EPISTOLA XCV (285).

AD TURSTINUM ARCHIEPISCOPUM EBORACENSEM.
Charitatem et beneficentiam ejus erga religiosos laudat.

Patri charissimo et domino reverendo TURSTINO, Dei gratia Eboracensi archiepiscopo, BERNARDUS abbas Claræ-Vallis, salutem plurimam dicit.

Splendor operis, et opinionis odor bene, ut comperi, in gloria vestra convenerunt. Opinionem opus probat nec falsam fuisse, nec vacuum, cum quod ante sparserat ubique fama volans, res ipsa faciat manifestum. Quomodo nunc vel maxime claruit zelus justitiæ, emittit et invaluit sacerdotalis vigor in defensione videlicet pauperum, et pauperum quibus non erat adjutor (286)! Olim quidem opera misericordiæ et eleemosynas vestras enarrabat omnis Ecclesia sanctorum: sed hoc vobis commune cum pluribus, quippe quod et a cunctis substantiam hujus mundi habentibus exigetur. Verum hoc opus episcopale, hoc paternæ pietatis tam egregium specimen, hic vere divinus fervor, quo pro tuendis suis pauperibus ille procul dubio zelum vestrum accendit et accinxit, qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suos ignem urentem; hoc totum, inquam, speciale accessit, vestræ dignitatis decus, insigne officii, ornamentum coronæ. Aliud est reficere ventrem esurientis, et aliud sanctam zelare paupertatem. Ibi enim servitur naturæ, hic gratiæ. *Visitabis, inquit, speciem tuam, et non peccabis (Job v, 24)*. Ergo qui alienam carnem fovet, facit ne peccet: qui autem alienam sanctitatem honorat, fructificat sibi. Ideo ait: Desudet eleemosyna in manu tua, donec invenias [*al.*, videas] justam cui des. Quo fructu? Quoniam *qui recipit justum in nomine justii, mercedem justii accipiet (Matth. x, 41)*. Solvamus proinde naturæ debitum, ne peccemus: simus gratiæ coadjutores, ut et participes fieri mereamur. Sane utrumque ita in vobis admiramus, ut prædicti monachi in episcopali Turstini domo conclusi, cum abbas sui censuris revocari non potuissent, locum ad habitandum ab ipso episcopo accipiant ad Ripponam, a cunctis retro sæculis incultum, spinis consutum, et inter convexa montium et scopulos hinc inde prominentes, Richardo Priori ipso die Natalis Domini a Turstino in abbatem ordinato, qui bieme sub ulmo incredibili vitæ austeritate transacta, se suamque locum, ab ipsis Fontes appellatum, sancto Bernardo tradidit: quibus ipse virum religiosum direxit, Gaufridum scilicet de Amalo (de eo vide librum quartum Vitæ S. Bernardi, cap. 2), a quo Cisterciense institutum incredibili devotione et alacritate susceperunt.

(285) Scripta anno Christi 1132.

(286) Quid Turstinus præstiterit in defensionem prædictorum monachorum, qui studio majoris per-

utrumque datum vobis desuper fateamur: quatenus divinis laudibus æternaliter misceatur, quidquid ex vobis temporaliter necessitatibus nostris impeditur, merito reverende et omni amoris sinceritate colende atque amplectende pater.

101 EPISTOLA XCVI.

AB RICHARDUM FONTANENSEM ABBATEM (287), ET SOCIOS EJUS, QUI DE ALIO ORDINE AD CISTERCIENSEM TRANSIERANT.

Laudat eos ob renovationem religiosæ disciplinæ.
Quanta audivimus et cognovimus ea, et fratres nostri uterque Gaufridus annuntiaverunt nobis, quemadmodum noviter recaluitis igne Dei, convalluistis de infirmitate, refluistis in novitate sancta. Digitus Dei est iste, subtiliter operans, suaviter renovans, salubriter mutans, non quidem de malis bonos, sed de bonis faciens meliores. Quis dabit mihi ut transeam, et videam visionem hanc magnam? Nec enim minus mira minusve jucunda ista promotio est quam illa mutatio: nisi quod multo facilius reperias multos sæculares converti ad bonum, quam unum quempiam de religiosis transire ad melius, Rarissima avis in terris est, qui de gradu, quem forte in religione semel attigerit, vel parum ascendat. Vestrum proinde, dilectissimi, tam insigne, quam salubre factum non solum nos, qui servi vestræ sanctitatis esse percipimus, sed et universam merito lætificat civitatem Dei: quippe quo rarius, eo et clarius. Erat autem et necessarium ad cautelam, proximam defectui mediocritatem transcendere, et declinare teporem, qui Deo vomitum provocat; sed et sic oportebat propter conscientiam. Professis siquidem sanctam Regulam, an citra ejus puritatem sistere gradum tutum sit, ipsi sensitistis. Dolens doleo, quod urgente diei malitia, et nuntio festinante, plenum affectum exili cogor designare stilo et brevi chartula latam comprehendere charitatem. Si quid deest, frater Gaufridus viva voce supplebit (288)

EPISTOLA XCVII.

AD DUCEM CONRADUM (289).

Dehortatur eum a bello comiti Gebennensi inferendo, ne contra se ultorem Deum provocet.

1. Omnis potestas ab ipso est, cui dicit propheta: fectionis ad eum confugerant, docet ipsius epistola ex Monastico Anglicano referenda post Bernardinum. (287) Scripta anno 1132. Richardus prior fuerat in monasterio Eboracensi Sanctæ-Mariæ, inde egressus cum duodecim, ut dictum est, monachis, Romæ mortuus, ex tomo primo Monastici Anglicani, pag. 744. Huic suffectus Richardus alter, sacrificus quondam in prædicto coenobio Eboracensi, mortuus apud Claram-Vallem, ut legitur in ejusdem tomi pag. 745, de quo in epistola 320. Monasterium Fontanense diocesis Eboracensis ad Cisterciense institutum commigravit anno 1132. Mira sunt quæ de horum monachorum fervore leguntur in tomo primo Monastici Anglicani, pag. 733 seqq. Confer epistolam nunc 313 et epistolam 320, ubi de morte Richardi abbatis nomine et ordine secundi.

(288) Hic est Gaufridus deus de Amayo, « vir sanctus et religiosus, multorum monasteriorum orinator et institutor, » quem sanctus Bernardus ad Fontanenses monachos misit, ut eos formam Ordi-

Tua est potentia, tuum regnum, Domine: tu es super omnes gentes (I Paral. xxix, 11). Hinc ergo digne duxi tuam, o illustris princeps, commonere Excellentiam, quantum te oporteat deferre terribili, et ei qui aufert spiritum principum. Comes Gebennensis, ut accepimus per os ejus, ad justitiam se obtulit, et offert de omnibus quæ te dicis habere adversus eum. Si super hoc alienam pergis invadere terram, ecclesias destruere, incendere domos, exulare pauperes, homicidia perpetrare, et humanum fundere sanguinem; non est dubium quin graviter irrites adversum te Patrem orphanorum et Judicem viduarum. Eo certe irato, non expedit tibi dimicare in quantalibet multitudine vel fortitudine. Nihil enim intererit apud omnipotentem Dominum sabaoth, in multis an in paucis, cui volet dare victoriam. Ipse nimirum cum voluit fecit, **102** ut unus mille, et duo fugarent decem millia (*Deut. xxxii, 30*).

2. Hæc pauper ego, pauperum permotus clamoribus, tuæ Magnificentiæ scribere volui, sciens tibi honorificentius humilibus consentire, quam hostibus cedere: non quod putem hostem te fortiorem, sed quod noverim Deum omnipotentem potentiorum, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Hujus rei gratia tuam, vir nobilis, præsentiam adissem, si licuisset. Nunc autem pro me hos de fratribus nostris destinare curavi, si forte suis et nostris precibus a tua Dignitate obtineant vel perfectam concordiam, si fieri potest, aut certe inducias, usquedum liceat nobis firmam quærere pacem, ad Dei voluntatem, et honorem tuum, et patriæ salutem. Alioquin si nec oblatam justitiam recipis, nec nos precantes respicis, imo Deum in nobis de tua te salute commonentem non attendis, videat ipse et iudicet. Scimus autem quod merito formidamus, difficile posse congruere tantis exercitus absque partis gravissima strage.

EPISTOLA XCVIII.

DE MACHABÆIS, SED AD QUEM SCRIPTA SIT IGNORATUR (290).

Respondet ad questionem, cur ex justis antique legis Machabæis Ecclesia diem festum decreverit.

1. Quod per fratrem Hescelinum tua Charitas a meam nis Cisterciensis doceret: ex tomo primo monastici Anglicani, pag. 741. De eodem Gaufrido in Vita S. Bernardi, libro quarto, cap. 2, n. 10.

(289) Scripta circa eundem annum. — Conradus, Zeringensis dux, quem contra Amedeum I, comitem Gebennensem, his diebus arma cogitasse, Samuel Guichenon auctor est, in Historia Gallica Ducum Sabaudia. Fuit autem Zeringen (inquit Munsterus Cosmographiæ libro III) castrum quoddam nunc dirutum, a quo duces Zeringenses suum titulum habuerunt, semi-milliaro infra Friburgum in Brisgoia. Hi duces a comitibus Habsburgensibus progeniti, et circa tempus Henrici III imperatoris exortu Gebizone auctore, in sexto demum hærede, Egone nuncupato, ad annum 1357 desere.

(290) Hunc titulum habent scripti fere omnes. In uno tamen Cisterciensi, epistola inscribitur: *Ad Brunonem Coloniensem, ut putatur de martyrio Machabæorum*. In veteri editione: *Putatur scripta ad Hugonem de Sancto Victore*. Conjectura pro Bru-

parvitate quæsit (291), inde jam ad me scripserat Fulco Sparnacensis abbas (292). Cui ego nil rescripsi; volens, si quam forte super hoc reperissem Patrum sententiam, ipsam potius ei transmittere, quam novum vel nostrum quidpiam respondere: qua non facile occurrente, jam quod sentio ego, sic interim utrique respondeo, ut quodcumque forte rationabilius quilibet vestrum super eadem quæstiuncula quandoque vel legerit, vel audierit, vel certe ipse senserit, mihi vicissim impartiri non negligat. Quæris itaque quidnam visum Patribus fuerit, ut solis ex omnibus antiquis justis singulari quodam privilegio Machabæis annuam celebritatem pari cum nostris martyribus veneratione decernerent in Ecclesia solemniter exhibendam? Si dixero dignos merito martyrum gloria judicatos, quibus non impar fuit in martyrio virtus; erit forsitan solum, cur ipsos, sed necdum plane cur solos: cum et alios nonnullos ex veteribus pari constet zelo pietatis occubuisse, non tamen pari et tripudio recolere meruisse. Quod si illis non immerito hujuscemodi legatur sollemnis celebritas, quia nimirum quod præbuit virtus, præripuit tempus: cur non et eadem fuit in Machabæis consideratio? siquidem et ipsi pro tempore, non ad cœli mox gaudia, sed ad inferni tenebras descenderunt: ne tunc quippe apparente Primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus regna cœlorum; agno videlicet de tribu Juda, qui aperit, et nemo claudit, ad cujus introitum cum omni auctoritate supernis potestatibus diceretur, *Tollite portas, principes vestras; et elevamini portæ æternales, et introibit Rex gloriæ* (Psal. xxxiii, 7). Proinde, si incongruum videtur cum gaudio recolere transitum qui gaudii non fuit, caveatur et in istis: aut, si istos ob suæ virtutis meritum **103** festivo prosequi favore placet, cur non itidem deferetur et illis?

2. An dicendum est, utrosque quidem in morte communem habuisse cum martyribus pietatis causam, sed non etiam utrosque pariter eandem cum illis adeptos fuisse martyrii formam? Universis nempe tam Veteris, quam Novi Testamenti martyribus æque convenit pro justitia occubuisse: sed interest quod isti passi sunt, quia illam tenebant; illi, quia non tenentes reprehendebant; isti, quod eam non desererent; illi, quod deserentes perituros esse assererent. Et ut breviter totum in quo differunt, proferamus: hos cultus, illos zelus justitiæ martyres fecit. Soli ex veteribus Machabæi, quia non solum causam, sed et formam, ut dixi, novi martyrii tenuerunt;

ad Matronam, diœcesis Remensis, is est cui inscribitur epistola 13 Hugonis Metelli, « Fulconi reverendo et in Christo benedicto abbati Sparnacensi, » de repetitione cujusdam canonici Sparnacensis ab abbate Willelmo. Abbas primus ejus loci fuit Fulco post inductum consilio Bernardi et Guidonis ejus fratris Ordinem canonicorum regularium, anno 1128, eo adductus ex Tullensi Sancti Leonis abbacia. Litteras ejus rei habes in Spicilegii tomo XIII, pag. 305 seqq. Basilicæ Sancti-Martini fundatio per Odonem comitem, pag. 281.

(291) Heseclinus, cujus hic mentio, videtur esse canonicus Insulanus, de quo in tomo primo Analectorum, pag. 289.

(292) Fulco abbas Sancti-Martini Sparnacensis

runt; jure fortasse in Ecclesia cum novis Ecclesiæ martyribus eandem consueta celebritatis gloriam assecuti sunt. Instar quippe martyrum nostrorum libere et ipsi diis alienis, patriamque deserere legem, imo mendata Dei transgredi cogebantur; renuebant, et moriebantur.

3. Non sic Isaias, non sic Zacharias, non denique vel magnus ille Joannes Baptista ita mortuus est: quorum primus serra fertur scissus fuisse; secundus inter templum et altare legitur occisus (Matth. xxiii, 35); tertius in carcere decollatus. Si queritur, a quibus? ab injustis et impiis. Si qua causa? pro justitia et pietate. Si quomodo? non tam eas confitendo, quam proponendo. Proponebant veritatem odientibus [al. audientibus] eam: veritas pariebat eis odium, et odium mortem. Licet injusti et impii, non tam tamen in illis pietatem persequerentur, quam a se repellebant: nec tam in illorum justitiam ferebantur, quam propriam tuebantur injustitiam. Aliud est aliena invadere, aliud defendere sua. Non est id ipsum nolle sequi veritatem, et persequi; invadere credentibus, et increpantibus indignari: obturare os confitentium, et redarguentium stimulos non ferre patienter. Denique misit Herodes, et tenuit Joannem. Quam ob rem? quia Christum prædicabat? quia vir bonus erat et justus? imo propter hoc magis reverebatur illum, et audito eo multa faciebat. Sed quoniam arguebat Herodem Joannes propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui: ideo vinculus, ideo et decollatus est (Marc. vi, 17-28), passus quidem et ipse pro veritate, sed quam zelare videretur, non negare cogere. Hinc est quod hæc ipsa tanti martyris passio, multorum, etiam longe minorum, festivitatis minus festive recolitur.

4. Profecto si tali ratione et ordine passi fuissent Machabæi, ne ulla quidem fieret de eis mentio. Nunc autem quoniam similes illos fecit martyribus christianis non dissimilis veritatis confessio, merito eos similis prosequitur et veneratio. Nec moveat sane, quod, quemadmodum martyres, nominatim et ipsi pro Christo minime passi sunt: quia non interest, sive sub Lege pro legalibus observantiis, sive sub Gratia pro mandatis evangelicis quis patiat. Uterque enim æque pro veritate, ac per hoc pro Christo, qui dixit, *Ego sum veritas* (Joan. xiv, 6), pati cognoscitur. Itaque plus contulit Machabæis in hac parte martyrii genus, quam virtus: quando ne hos quidem ex Patribus, quos pari constat virtute illo in tempore pro justitia decertasse, pari etiam

ad Matronam, diœcesis Remensis, is est cui inscribitur epistola 13 Hugonis Metelli, « Fulconi reverendo et in Christo benedicto abbati Sparnacensi, » de repetitione cujusdam canonici Sparnacensis ab abbate Willelmo. Abbas primus ejus loci fuit Fulco post inductum consilio Bernardi et Guidonis ejus fratris Ordinem canonicorum regularium, anno 1128, eo adductus ex Tullensi Sancti Leonis abbacia. Litteras ejus rei habes in Spicilegii tomo XIII, pag. 305 seqq. Basilicæ Sancti-Martini fundatio per Odonem comitem, pag. 281.

honore concelebrat præsens duntaxat Ecclesia. Puto quod arbitretur indignum, quantumlibet laudabili morti, quæ Christi mortem præcederet, diem festum impendere: præsertim cum ante illam salutarum passionem, non festiva gaudia, sed claustra tenebrosa quosque morientes exciperent. Sane Machabæos ideo, ut dictum est, excipiendos judicavit Ecclesia, quoniam quod eis negabat tempus, contulit martyrii genus.

5. Nec solum ipsos, sed et qui forte Vitæ jam in carne manifestatæ mortem sua morte prævenerunt, sive morientes in ipsa, sicut Simeon et Joannes Baptista; sive etiam pro ipsa, sicut Innocentes, quos alia ratione, licet ad inferos et ipsi descenderint, ritu nihilominus solempni veneramur. Et innocentes quidem, quoniam injustum profecto fuit innocentiam pro justitia morientem ulla vel præsentis gloria defraudari. Joannes quoque, sciens quod a diebus suis regnum cœlorum vim patitur, unde et clamat, *Agite penitentiam, appropinquavit regnum cœlorum* (Matth. iii, 2); simulque videns Vitam se protinus secururam, mortem lætus excepit. Quod utique ab ipso Domino moriturus sciscitari sollicitus fuit, ac certificari meruit. Nam cum per discipulos eum interrogasset, *Tu es, inquit, qui venturus es, an alium exspectamus?* post enarrata plura miracula audivit: *Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me* (Matth. xi, 3-6). In quo nimirum verbo significavit se Dominum moriturum, et tali morte, quæ posset Judæis esse scandalum, Gentibus stultitia. Ad hanc vocem sponsi gaudens amicus sponsi alacri animo præcessit quod et illum in proximo esse venturum, jam dubitare non potuit. Porro qui lætus, et tam lætus potuit mori, potuit et lætam sibi memoriam promereri. Sed et senex ille tam plenus virtutum quam dierum, morte jam propinqua, Vitam bajulans in manibus, aiebat, *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum* (Luc. ii, 29, 30); ac si diceret: *Securus descendo in carcerem, qui tam præsto meam sentio redemptionem. Et hic ergo, qui eum tam secunda jucunditate et jucunda securitate moritur, merito in Ecclesia celebrari cum gaudio memoratur.*

6. Cæterum illa qua ratione mors festiva reputabitur, quam nulla gaudiorum festivitas comitatur! aut unde gaudium sumeret moriturus, qui se et ad infernales descendere tenebras certus erat, nec certi quidpiam secum ferebat, unde in proximo de sui liberatore consolaretur? Inde est quod unus sanctorum, cum audiret, *Dispone domui tue, quia morieris tu, et non vives*, convertit se ad parietem, et flevit fletu magno, atque ita impetravit exosæ mortis aliquam dilationem. Hoc denique et miserabiliter plangebat, dicens: *In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi* et paulo post: *Non videbo*, inquit,

(293) In scriptis non paucis sequentes quatuor epistolæ nullum habent titulum præter istum, *De iisdem*, id est Machabæis, quod falsum, Willelmus,

PATROL. CLXXXII.

Dominum Deum in terra viventium, non aspiciam hominem ultra, et habitorem quietis (Isa. xxxiii, 1-11). Hinc et alius quidam: *Quis mihi hoc tribuat, ait, ut in inferno protegas me, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus; et constituas mihi tempus in quo recorderis mei?* (Job xiv, 15.) Israel quoque ad filios aiebat: *Deducetis canos meos cum dolore ad inferos* (Gen. xlii, 38). Quid in his sollemnis lætitiæ, qui festivæ celebritatis apparet?

7. Nostri autem martyres cupiunt dissolvi, et esse cum Christo; certi ubicunque est corpus, illo sine mora congregatum iri et aquilas. Mox, inquam, ibi exsultant justi in conspectu Dei, et delectantur in lætitia. Ibi, ibi, benignissime Jesu, ibi statim, ut de hoc sæculo nequam sanctus quisque eripitur, adimpletur lætitia cum vultu tuo. Una ibi vox jubilo resonat sempiterno, vox una exultationis et salutis in tabernaculis justorum: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium; laqueus contritus est, et nos liberati sumus* (Psal. cxliii, 7). Nunquid hoc decantare libebat apud inferos sedentibus in tenebris et umbra mortis, dum non erat qui redimeret, neque qui salvum faceret, quando necdum visitaverat nos oriens ex alto, primitiæ scilicet dormientium Christus? Merito igitur Ecclesia, quæ gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus novit; quos paret iudicat in virtute, discernit tamen ex tempore; nec pari putat prosequendum obsequio, et transitum ad vitam et descensum ad inferos.

8. Itaque martyrium facit causa, tempus genusque discernunt. Tempus quippe Machabæos a novis martyribus disjungit, conjungit antiquis. Genus vero novis aggregat, segregat a veteribus. Et hæc quidem in Ecclesia præmissis ex causis differentiæ observantur. Cæterum apud Deum universo cœtui sanctorum commune est quod sanctus ait Propheta: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus* (Psal. cxv, 15). Unde autem pretiosam dixerit, exponat nobis: *Cum dederit*, inquit, *dilectis suis somnum, ecce hære-pitas Domini filii, merces fructus ventris* (Psal. cxlvi, 2, 3). Nec putemus solos martyres esse dilectos, cum eum recolamus dictum de Lazaro, *Lazarus amicus noster dormit* (Joan. xi, 11): **105** denique, *Beati mortui qui in Domino moriuntur* (Apoc. xiv, 13). Non soli qui pro Domino, sicut martyres, sed et qui in Domino moriuntur, sicut confessores, profecto beati sunt. Duæ proinde res mihi videntur mortem facere pretiosam, vita et causa; sed amplius causa, quam vita. Porro illa erit pretiosissima, quam et causa commendat et vita.

EPISTOLA XCIX.

AD MONACHUM QUEMDAM (293).

Ob monachi cujusdam a suo cœnobio discessum anxius, ejusdem litteris sinistra se suspitione liberatum scribit.

Nuntium quo te dicis fuisse turbatum, frater Wil-cujus mentio initio epistolæ, erat monachus ille Claræ-Vallensis, de quo in sequente epistola 103.

lelmus non sua, sed tua necessitate putavit ad te dirigendum. Siquidem ipse suo more Dei gratia foriter agit, alienam a se interim adhuc faciens illam sententiam: *Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.* (Jacobi. I, 8). Vias quippe Domini simpliciter, ac per hoc confidenter ambulans, non sentit illud Væ, de quo dicitur: *Væterram ingredienti duabus viis!* (Eccli. II, 14.) Te autem audieramus in discordia versari, domum vestram non sine gravi scandalo abbatis et fratrum deseruisse, solumque habitare in nescio quo satis inconvenienti loco. Quo rumore nobis permotis, anxieque quærentibus si quo modo tibi a nobis posset consultum iri; nihil paratius occurrere potuit, quam ut, te vocato ad nos, per te de te certiores prius effici curarem: sicque quod in promptu esset, præsentis præsentem consuleremus. Sed jam tuo scripto, nostroque rescripto, utrorumque ab alterutro falsæ suspicionis timore depulso, pariter quiescamus. Verum hac falsitate quam vera sit ad nos invicem dilectio, comprobatum est; quam quidem dilectionem per hanc mutuam nostri sollicitudinem, non infructuose nunc renovatam esse putaverim; cujus fructum tunc nos quidem copiosum speraremus accipere, si tui nobis copia cum opportunitate daretur. Alioquin opportunius ducimus nos nostra contentos esse inopia, quam importuna copia abundare.

EPISTOLA C.

AD EPISCOPUM QUEMDAM.

Ejus erga religiosos pauperes favorem et beneficentiam laudat.

Si minus vos pro tanti operis susceptione fervere comperissemus, hortandus nobis super hoc et obsecrandus essetis. Nunc vero cum prima invitaverit nos vestra præcurrens devotio, restat ut ei a quo bona cuncta procedunt, et referamus grates pro bono quod dedit velle; et fundamus preces, ut adiciat et perficere pro bona voluntate. Tamen gaudium meum non tacebo vobis. Quas nempe putatis delicias cordi meo afferat vestra hujuscemodi intentio? Delectabitur in crassitudine anima mea, si infatigabilem cognovero vos in studiis salutaribus et honestis. Gaudio enim, non quia quæro donum, sed requiro fructum. Libenter accipio beneficium quod prosit danti; alioquin non ambulo in charitate illa quæ non quærit quæ sua sunt (I Cor. XIII, 5). Et quidem nobis in hoc bene facitis, sed vobis melius: nisi forte excidit vobis illa sententia, *Beatius est dare quam accipere* (Act. XX, 35). Hoc plane decet episcopum, hoc sacerdotium vestrum commendat, ornat coronam, nobilitat dignitatem, si quem ministerium prohibet esse pauperem, administratio probet pauperum amatorem. Non enim paupertas virtus reputatur, **106** sed paupertatis amor. Denique *beati pauperes*, non rebus, sed spiritu (Matth. V, 3).

EPISTOLA CI.

AD RELIGIOSOS.

Monachum, qui sine licentia discesserat, redeuntem benigne suscipi postulat.

Fratrem Lambertum, quem in aliquibus forte fluctuantem suscepimus, orantibus quidem vobis pro ipso constantem remisimus, et nulla jam, ut opinamur, scrupulositate pristina laborantem. Causam quippe adventus ejus, necnon et discessionis modum et intentionem sollicite nobis perscrutantibus, intentionem quidem visus est habere inculpabilem, sed causam plane non sufficientem, ut tali modo, id est sine licentia, discedere debuisset. Unde et sumpta justæ in eum invectionis occasione, increpato ut oportebat et confirmato in quibus nutabat, reditum ei persuasimus. Et pro redeunte rogamus, dilectissimi fratres, esse vos videlicet præstabiles super fratris præsumptione, sed præsumptione, ut videtis, satis simplici, et non malitiosa: quandoquidem neque ad dexteram neque ad sinistram declinavit, sed directe ad nos tramite venit, quos utique pro certo sciebat vestræ esse sanctitatis servos, vestræ religionis amatores sincerissimos, et æmulatores fidelissimos. Suscipite ergo eum vos, qui spirituales estis, in spiritu lenitatis; confirmeturque in eo charitas, et excusset malum factum intentio bona. Imo recuperate cum gaudio, quem dolebatis amissum; contractamque de fratris egressione ac transgressione tristitiam effuget citissima de regressione lætitia. Confido autem de Omnipotentis misericordia, quia quidquid exasperavit inordinata discessio, postmodum deliniet emendata conversatio.

EPISTOLA CII.

AD QUEMDAM ABBATEM.

Monachi cujusdam dyscoli emendationem omnino tentandam; sed incorrigibilem ejiciendum, ne plures ejus consortio depraventur.

1. Super fratre turbato, et turbante fratres, et contemnite magistrum, breve tibi, sed fidele damus consilium. Diaboli studium est circuire in domo Dei et quærere quem devoret; tuæ e contra vigilantia, in quantum potes, nunquam locum dare diabolo. Quanto igitur ille acrius insistit, quomodo a grege infirmam separet oviculam, quatenus eo licentius rapiat, quo jam non fuerit qui eripiat; tanto enixius tibi, quantum in te est, resistendum est, ne de manu tua possit eam eruere, ne quando dicat inimicus: Prævalui adversus eum, Itaque aggredere fratrem omni officio charitatis; videlicet beneficiis, salutaribus monitis, secretis increpationibus, publicis inhortationibus, duris etiam et verborum et verberum correptionibus; quodque efficacius esse solet, tuis ad Deum pro eo fratrumque piis orationibus.

2. Quod si jam hæc omnia fecisti, nec profecisti; ad Apostoli consilium confugiendum est, dicentis: *Auferite malum ex vobis* (I Cor. V, 15). Auferatur ergo malus, ne malos generet. Neque enim potest arbor mala fructus nisi malos facere. Auferatur

autem dico, sed non quomodo ipse vult; ut videlicet tanquam ex tua licentia, cum male secunda conscientia extra congregationem, contra professionem, devitans subjectionem, sui juris esse, sua permittatur vivere lege; (294) **107** sed abscondatur, ut ovis morbida a grege, ut putridum membrum a corpore; qui jam exinde se pro certo noverit a te haberi tanquam ethnicum et publicanum. Et ne timeas esse contra charitatem, si unius (295) scandalum multorum recompensaveris pace, quippe qui sua forte malitia, fratrum cohabitantium turbare facie poterat unanimitatem. Consoletur te illa Salomonis sententia: *Quem Deus negligit nemo potest corrigere* (Eccli. VII, 14); et illa Salvatoris: *Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus, eradicabitur* (Matth. XV, 13); et illa beati Joannis evangelistæ de schismaticis: *A nobis exierunt sed non erant ex nobis* (I Joan., II, 19); et rursus apud Apostolum: *In fidelis si discedit, discedat* (I Cor. VII, 15). Alioquin non est relinquenda virga peccatorum super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas. Melius est enim ut pereat unus, quam unitas (296)

EPISTOLA CIII.

AD FRATREM WILLELMI MONACHI CLARÆ-VALLENSIS (297)

Insigni paupertatis religiosæ commendatione prævia, perstringit in eo nimium in res terrenas affectum, cum damno pauperum, imo suo ipsius conjunctum, ut qui mallet sua morti, quam amoris Christi, cedere.

1. Etsi facie ignotus nobis, etsi corpore remotus a nobis, amicus tamen es; et amicitia notum jam nobis, et præsentem te facit. Hanc tibi, te nesciente, comparavit non caro et sanguis, sed spiritus Dei, qui Willelmum fratrem tuum æterna nobis societate et spirituali charitate devinxit, ac per eum te quoque, si dignum judicas. At, si sapis, non contemnes eorum amicitiam, quos Veritas beatos clamat, et reges pronuntiat cœlorum (Matth. V, 3). Quam quidem beatitudinem non invidemus tibi: nec enim communicata tibi, nobis minuitur; nec nostri proinde termini restringuntur, si et tu regnaveris. Quænam vero invidiæ causa potest esse, ubi sortium magnitudini consortium multitudo nil detrahit? Volo te esse amicum pauperum, magis autem imitatorum. Ille gradus proficentium est, hic perfectorum. Amicitia pauperum, regum amicos constituit; amor paupertatis, reges. Regnum denique cœlorum pauperum est; et est regiæ potestatis beare pro voluntate amicos. *Facite*, inquit, *vobis amicos de mam-*

(294) Varia fuit pro temporibus et locis circa monachos incorrigibiles disciplina. Ejiciendos præcipit Regula sancti Benedicti, in cap. 28 et 29. Concilium Cloveshoviense anni 747 non nisi ex synodi decreto fieri cavet can. 24. Alia ratio est de Sanctimonialibus, quarum una cum ex monasterio Mettensi S. Petri detracto velo ejecta fuisset, recipi jussa est, et « intra monasterium in ergastulo poni » decreto synodi Mettensis anno 888, can. 9. Canonici regulares sæculo duodecimo projiciebantur, ex epistola 38 Stephani Tornacensis.

(295) Addunt editi, *ejectione*; sed deest in mss.

(296) De hac questione, An monasteria habeant jus abjiciendi religiosum incorrigibilem, consulendi

mona iniquitatis; ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula (Luc. XVI, 9). Vides quia magna dignitas sancta paupertas sit, ut non modo patrocinium ipsa sibi non quærat, sed et ferat indigentibus. Quale est hoc, absque interventu cujuspiam angelorum vel hominum, sola divinæ gratiæ confidentia, accedere per temetipsum ad vultum gloriæ, capessere summa rerum, attingere totius magnificentiæ culmen?

2. Verum qualibus ista tu tibi impediatis rebus, utinam sine dissimulatione attendas. Væ! væ! vapor est ad modicum parens, quod æternæ felicitatis aditum intercludit, quod perennis luminis incircumscriptam charitatem abscondit, quod universitatis scientia fraudat, quod summæ privat dignitatis honore. Quousque tu tantæ gloriæ præfers fenem, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur; carnem dico et ejus gloriam? Siquidem omnis caro fenem. et omnis gloria ejus tanquam flos feni (Isa. XL, 6). Si sapis, si habes cor, si tecum est lumen oculorum tuorum, desine jam ea sequi, quæ et assequi miserum est. Beatus qui post illa non abiit, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. Annon ea satius cum honore spernis, quam cum dolore perdis? annon ea prudentius Christi cedis amori, quam morti? Est in insidiis prædo, cujus manibus nec te nec tua potes subducere. Non poterit prævideri, quia tanquam **108** fur in nocte ita venit. Nihil intulisti in hunc mundum, haud dubium quia nec quidquam auferes (I Tim. VI, 7). Dormies somnum tuum, et nihil invenies in manibus tuis. Sed nosti hæc: non est in docendo te superflue laborandum. Orandum potius ut, quod tibi jam nosse datum est, detur et implere prout oportet.

EPISTOLA CIV.

AD MAGISTRUM (298) GUALTERUM DE CALVO-MONTE.

Hortatur eum ad fugam sæculi; monens potius esse causam Christi, et animæ, quam parentum.

1. Sæpe meum animum dulcissima tui subeunte memoria, doleo super te, Gualtere charissime, cogitans nimirum illud tuæ juventutis decus, et ingenii acumen, scientiæ et eruditionis ornatum, quodque his omnibus excellentius est in christiano, tuos illos mores ingenuos quam inanibus studiis atteras, dum de tantis muneribus, non auctori Christo, sed rebus deservias transitoriis. O si (quod avertat Deus!) mors inopinata subripiens ista concusserit, heu! Hæstus in Disquisitionibus monasticis, ac nostri Menardus et Edmundus Martene in suis super Regulam Commentariis.

(297) Sic titulus in duobus Vaticanis et in quibusdam nostris. In manuscriptis Cisterciensibus inscribitur, *Ad Amicum exhortatoria*. Ex fine vero epistolæ 106 conjicimus esse Ivonem, qui simul cum Willelmo subscribit.

(298) Hoc nomine doctores et litterarum præceptores appellare solet, ut in epistola 77 et 106 etc. Ita Thomas Stampensis aliquando se magistrum, aliquando doctorem Cadumensem dicit in Spicilegii tomo III, pagg. 137, 140. In uno codice Vaticano legitur, *ad M. Walcherum*.

subito cuncta, velut ad impulsum urentis et furentis venti, tanquam fenum velociter arescent, et quemadmodum olera herbarum cito decident. Quid ergo eum tolles de omni labore tuo, quem operatus ueris super terram? quid retribuens Domino pro omnibus quæ tribuit tibi? quid, inquam, lucri pro ot tibi creditis talentis referes creditori? O si vacuam manum inuenerit ille, ille donorum promptus quidem auctor, sed importunus exactor! Veniet enim, veniet, et non tardabit, ad requirendum utique quod suum est cum usura. Suum nempe asserit omne, quod te in tua patria pomposis, sed periculosis favoribus nobilitare videtur. Genus clarum, corpus aptum, forma elegans, ingenium velox, eruditionis utilitas, et honestas morum, gloriosa quidem sunt, sed ei a quo sunt. Si tibi usurpas, est qui quaerat et iudicet.

2. Esto tamen: liceat tibi hæc interim ascribere nomini tuo, et gloriari in laude tua, et vocari ab hominibus rabbi, et facere tibi nomen grande duntaxat super terram: quid tibi post mortem de his omnibus, nisi sola fortasse memoria relinquetur? et hoc quoque solummodo super terram. Scriptum quippe est: *Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis* (Psal. LXXV, 6). Quod si hic est finis omnium laborum tuorum, ut pace tua dixerim, quid habes amplius jumento? Siquidem et de tuo palefrido (299), cum mortuus fuerit, perhibebitur quia bonus fuit. Simul vide quid tibi ante tribunal illud terrificum respondendum sit de eo quod acceperis in vano animam tuam, et animam talem: si tamen inveniaris nihil egisse amplius de immortalis et rationali spiritu tuo, quam quodvis pecus de suo; cum brutus utique spiritus non vivat, nisi quamdiu vivificat, et uno eodemque momento et vivificare pariter desinat et vivere. Quid, quaeso, dignum te iudicabis, qui, factus ad imaginem factoris, tantæ in te majestatis non defendis dignitatem; et tu, homo cum (300) esses, honorem tuum non intelligens, comparatus juvenentis insipientibus, et similis factus sis illis! dum nil spirituale videlicet aut æternum elaboraveris, sed instar belluini spiritus, qui ut a corpore, ita cum corpore dissolvitur, solis fueris contentus corporalibus ac temporalibus bonis, evangelici illius surdus auditor consilii: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam* (Joan., VI, 27). Scriptum est autem quod non ascendit in montem Domini nisi, qui non accepit in vano animam suam. Sed ne is quidem, nisi etiam fuerit innocens manibus, et mundo corde (Psal. XXIII, 4). Videris tu an de tuis hoc 109 operibus simul et cogitationibus præsumere audeas; sin autem, attende quid mereatur iniquitas, si sola sufficit inutilitas ad damnationem. Et revera secunda non erit spina vel tribulus, ubi securis infructuosæ arbori poni videbitur; nec pariet pungenti, qui minatur et (299) Palefridus, equus magnus et insignis, qui per frenum ducitur.

sterili. Væ igitur, et væ iterum de quo dicitur: *Expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas!* (Isa. V, 4.)

3. Sed novi ego quam liquido et copiose hæc me quoque tacente cogitare sufficias; materno vero devinctus amore, necdum possis abjicere quod jam contemnere noris. Et quid ego ad hæc respondebo tibi? Ut matrem deseras? sed inhumanum videtur. Ut cum ipsa maneas? sed nec ipsi expedit ut sit filio causa perditionis, Forte ut et mundo simul milites, et Christo? sed nemo potest duobus dominis servire. Mater tua vult contraria tuæ, ac per hoc et suæ ipsius salutis, Elige ergo tu e duobus quod vis, aut unius videlicet satisfacere voluntati, aut utriusque salutis. Verum si multum eam diligis, desere potius ipsam propter ipsam: ne, si Christum deseras ut maneas cum ipsa, propter te pereat et ipsa. Alioquin male meruit de te quæ te peperit, si propter te perit. Quomodo enim non perit, quæ ipsum quem peperit, perimit? Et hæc dixerim, ut tuo aliquo modo carnali condescendam consulamque affectui. Cæterum fidelis sermo, et omni acceptione dignus: etsi impium est contemnere matrem, contemnere tamen propter Christum, piissimum est. Nam qui dixit, *Honora patrem et matrem* (Matth. XV, 4); ipse etiam dixit: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me non est me dignus* (Matth. X, 37).

EPISTOLA CV.

AD ROMANUM ROMANÆ CURLE SUBDIACONUM.

Vitæ religiosæ propositum urget, mortis memoriam inculcans.

BERNARDUS abbas Claræ-Vallis, ROMANO SUO, quod suo.

Bene fecisti, charissime, tui nobis per litteras et renovans dulcem memoriam, et excusans molestissimam moram. Minime quidem desiderantium te cordibus ulla potuit subrepere quandoque oblivio tuæ dilectionis; sed te tui, fateor, pene oblitum esse putavimus, priusquam illas litteras videremus. Nunc itaque rumpe moras, fac cito quod scripsisti; et si veraciter stylus expressit affectum, efficaciter opus stylum testificetur. Quid tardas ipsum, quem jamdudum concepisti, spiritum parturire salutis? Nil mortalibus vel morte certius, vel incertius hora mortis. Siquidem tanquam fur in nocte, ita veniet. Væ prægnantibus in illa die! Si supervenerit et prævenit hunc tam salutiferam partum, heu! perfodiet domum, sanctum germen exstinguet. *Cum enim dixerint, Pax et securitas, tunc repentinus superveniet eis interitus, sicut dolor in utero habentis, et non effugient* (I Thess. V, 3). Volo te mortem etsi non effugere, certe vel non timere. Justus quippe mortem, etsi non cavet, tamen non pavet. Denique si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit (Sap. IV, 7). Moritur quidem et justus, sed secure; quippe cujus

(300) Editi addunt, *in honore*, ex Psalmo XLVIII; sed deest in manuscriptis, et certe redundat hoc loco.

mors ut præsentis est exitus vitæ, introitus melioris. Bona mors, si peccato moriaris ut justitiæ vivas. Hæc mors necesse est ut præcurrat, ut sequatur illa secunda. In hac vita, quando durat, compara tibi illam quæ semper durat. Dum vivis in carne, morere mundo, ut post mortem carnis Deo vivere incipias. Quid enim si conciderit mors saccum corporis tui, dum te subinde circumdet lætitia? O quam *beati mortui qui in Domino moriuntur*, audientes a Spiritu, *ut requiescant jam a laboribus suis!* (Apoc. XIV, 13.) Non solum autem; sed et succedit jucunditas 110 de novitate, ac de æternitate securitas. Bona proinde mors justis propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem. E contra, mors peccatorum pessima (Psal. XXXIII, 22). Et audi unde pessima. Mala siquidem est in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contritione. Eia ergo festina, exi, recede: moriatur anima tua morte justorum, quo fiant et novissima tua horum similia. O quam pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus! (Psal. CXV, 15.) Fuge, quaeso; in via peccatorum ne steteris. Quomodo vivere potes, ubi mori non audes? Cum panibus occurrere fugienti paratos nos esse confidito (301).

EPISTOLA CVI.

AD MAGISTRUM HENRICUM MURDACH (302).

Ad capessendum religiosæ vitæ statum excitat, delicias breviter insinuans.

Dilecto suo HENRICO MURDACH, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, salutem, et non in via.

1. Quid mirum si inter prospera fluctuas et adversa, qui necdum statuisti supra petram pedes tuos? Ac si jures et statuas custodire judicia justitiæ Domini, quid horum te poterit separare a charitate Christi? O si scires et quid dicam! *Oculus, Deus non vidit absque te, quæ præparasti diligentibus te* (Isa. LXIV, 4). Sed tu, frater, qui, ut audivi, Prophetas legis, putas intelligis quæ legis? Nam si intelligis, sentis utique sensum propheticæ lectioni esse Christum. Quem videlicet si apprehendere cupis, citius illum sequendo, quam legendo consequi potes. Quid quaeris verbum in Verbo, quod jam caro factum præsto est oculis? Jam enim de latibulo prophetarum egressus est ad oculos piscatorum; jam de monte umbroso et condense, tanquam sponsum de thalamo suo, prosilivit in campum Evangelii. Jam qui habet aures audiendi, audiat illum clamantem in templo: *Qui sedit, veniat ad me, et bibat* (Joan. VII, 37); et: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos* (Matth. XI, 28). Tu ergo times deficere, ubi se Veritas reficere

(301) Modus loquendi Bernardo familiaris, ut in epistola 107, n. 13, et in epistola 124, n. 2. etc.

(302) Scholis apud Anglos præfectus erat Henricus iste, natione Anglus, cujus discipulos fuisse Willelmum et Ivonem patet ex fine epistolæ. Bernardi monitis tandem acquievit Henricus, factus monachus Claræ-Vallensis, dein abbas Vallis-Claræ; tum tertius abbas Fontanensis in Anglia, ex epistolis nunc ordine

te promittit? Certe si tantum te delectat tenebrosa aqua de nubibus aeris, quanto jucundius haurias de serenissimis fontibus Salvatoris?

2. O si semel paululum quid de adipe frumenti, unde satiatur Jerusalem, degustares! quam libenter suas crustas rodendas litteratoribus Judæis relinqueres! O si te unquam in schola pietatis sub magistro Jesu merear habere sodalem! O si mihi liceat purificatum prius tui pectoris vasculum supponere unctioni quæ docet de omnibus! O quam libens tibi pariter calidos panes [*subaudi* porrigerem], quos utique adhuc fumigantes, et quasi modo de furno, ut aiunt, recens tractos, de cœlesti largitate crebro Christus suis pauperibus frangit! Utinam si quam mihi guttam quandoque de pluvia voluntaria, quam segregavit hæreditati suæ, stillare dignetur in dulcedine sua pauperi Deus, mox eam tibi possem refundere, et rursua a te vicissim recipere quod senseris! Experto crede: aliquid amplius invenies in silvis, quam in libris. Ligna et lapides docebunt te, quod a magistris audire non possis. An non putas posse te sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo? An non montes stillant dulcedinem, et colles fluunt lac et mel, et valles abundant frumento? Multis occurrentibus mihi dicendis tibi, vix me teneo. Sed quia non lectionem, sed orationem petis, adaperiat Dominus cor tuum in lege sua et in præceptis suis. Vale.

3. Idipsum ipsi Willelmus et Ivo. Quid super hoc 111 vobis dicemus? Quod vos videre, et ad quid desideremus, scitis; quantum vero, nec nos dicere, nec vos scire potestis. Oramus ergo Deum ut vobis, quo nos præisse debueratis, tribuat vel sequi: quatenus et in hoc tantæ vos humilitatis magistrum teneamus, cum videlicet non despexeritis magister sequi discipulos.

EPISTOLA CVII.

AD THOMAM PRÆPOSITUM DE BEVERLA (303).

Thomas iste Ordini Cistercienci in Clara-Valle sese devoverat: procrastinantem Bernardus hortatur ad vota persolvenda. At surdo cantatum sequens docebit epistola, ubi infelicem Thomæ exitum commemorat. In hac vero tota salutis æconomia profundissime describitur.

THOMÆ dilecto filio, BERNARDUS, quod filio.

1. Quid opus est verbis? Ferveus spiritus et vehemens desiderium aperiri sola lingua non sufficit. Loquantur nobis affectum tuum et reliqua membra. Præsens melius et innotescet nobis, et nos cognosces. Jamdudum ab invicem tenemur alterutrum debitores, ego fidelis curæ, tu humilis obedientiæ. Probet utramque, si placet, opus, non calamus. Volo te et tibi usurpare, et in me probare illam

320 et 321, ac demum, deposito per Eugenium II, Guillelmo thesaurario, archiepiscopus Eboracensis: qua de re variæ epistolæ infra. Lege Willelmum Neubrigensem, in libro I, cap. 7; Rogerium Hovedenum, ad annum 1140; et Roberti de Monte Appendicem ad Sigebertum.

(303.) Alias de Beverlaco. Vide epistolam 411.